

<p align="center">”חנוך לנער על פי דרכו”</p>	<p align="center">שם היחידה</p>
<p align="center">כיתות ו-ז. מצגת למורה להצגה במליאה ולעבודה בקבוצות קטנות.</p>	<p align="center">כיתה ודרך למידה</p>
<ul style="list-style-type: none"> • להכיר את דמותו של החכם קאפח. • לפתח מודעות למקרים שבהם צריך לזהות קשיים ולעקוף אותם. • לפתח רגישות לצורכי הזולת וליכולת שלנו לעזור לו. 	<p align="center">מטרות</p>
<ul style="list-style-type: none"> ❖ שיפור האמפתיה וביטויה כלפי הזולת. ❖ הבנת הצורך בהתאמות במקרים שונים. ❖ השלכה מתוכן הסיפור לעולם הפרטי העכשווי. ❖ חשיבה על פתרון בעיות ואתגרים, חשיבה יצירתית. 	<p align="center">מיומנויות</p>
<p align="center">2-1 שיעורים</p>	<p align="center">משך היחידה</p>
<p align="center">תו"ל לכיתות ו – דרשה ודרשה תו"ל לכיתות ז – התבגרות והתגברות תו"ל לכיתות ו-ז :</p> <ul style="list-style-type: none"> • הסיפור היהודי: אגדות, יומנים, ביוגרפיות – דמויות מופת. • מעגלי חיים וחברה: עצמאות אישית (בת מצווה ובר מצווה). 	<p align="center">שילוב ברצף ההוראה או עקב אירוע מזמן</p>

רקע

המצגת שלפנינו עוסקת בשאלות – מדוע, מתי ואיך אנחנו נדרשים לעקוף קושי. במבט ראשון שאלות אלו נראות כמיועדות למורים יותר מאשר ללומדים, אך במחשבה נוספת נבין שיש ערך רב כבר מגיל צעיר לפתח אצל ילדים רגישות לקשייו של האחר ויכולת להבחין מתי נדרש לסייע למישהו לעקוף קושי ומתי עדיף לעודד אותו להתמודד כמו כולם. כמו כן, דרך האמפתיה לאחר

הלומדים מפתחים גם אמפתיה לעצמם, לקושי שלהם, ומודעות גבוהה יותר לאפשרות לבקש עזרה והתאמות כשהקושי גדול מדיי עבורם.

באמצעות סיפור "דרשה ללא דרישה" נכיר את החכם יוסף קאפח ואת רגישותו לתלמידיו.

אל החכם קאפח הגיע נער בר מצווה כדי שיכין אותו לשאת את דרשת בר המצווה שלו. לנער היה פגם מסוים בדיבור, והחכם זיהה את הקושי ועזר לו לשאת את הדרשה בהצלחה. הדרך שבה נקט הייתה עקיפת נקודת החולשה של הנער וחיבור דרשה שלמה ללא האות רי"ש, שהגייתה הייתה מקור הקושי של אותו נער. במעשה זה פעל החכם קאפח על פי הפרשנות לפסוק "חֲנֹךְ לְנֶעֶר עַל פִּי דָרְכּוֹ" (משלי כב, ו). כשהגיע יום חגיגת בר המצווה, נשא הנער לתדהמת כולם דרשה רהוטה ושוטפת. הנער חווה הצלחה - והשמחה הייתה רבה.

הסיפור על החכם קאפח מלמד אותנו שלעיתים המחנך צריך לחשוב כיצד למנוע מתלמידו חוויית כישלון ולמצוא פתרון יצירתי - גם אם הקושי עצמו עדיין קיים. חוויה שכזאת יכולה לרומם את רוחו של התלמיד ולחזק את ביטחונו העצמי.

רבים נוטים לפרש את הפסוק "חֲנֹךְ לְנֶעֶר עַל פִּי דָרְכּוֹ" כפשוטו, כלומר - שיש להתחשב באופיו ובטבעו המיוחדים של הנער, כשמחנכים אותו. מכך ניתן ללמוד שאין דרך אחת לחינוך כל הילדים, אלא יש להתייחס לכל אחד מהם על פי אופיו וטבעו המיוחדים.

החכם יוסף קאפח היה דיין בבית הדין הגדול ואחד מגדולי הפוסקים וההוגים בישראל. אף שהיה אדם עסוק מאוד, הקדיש מזמנו להכין נערים צעירים לקריאה בתורה ולנשיאת דרשה לקראת טקס בר המצווה שלהם.

שקופית 1 - שקופית פתיחה

שקופית הפתיחה מציגה את נושא המפגש – "חנוך לנער על פי דרכו".

הפעילות שבה תעסקו היום היא חלק ממיזם "חֲנִימָא – סיפורים ורוח מחכמי המזרח", שמטרתו לאסוף ולהנגיש את הסיפורים ואת עולם הרוח של חכמי המזרח. המיזם שואף להפוך את הסיפורים של חכמי המזרח לחלק מהתרבות הישראלית, תוך הבנה שהחוכמה הטמונה בסיפורים רלוונטית לחיינו גם היום.

קראו את שם המצגת ושאלו את הלומדים, אם הם יודעים למה הכוונה בביטוי זה.

היעזרו במידע שנמצא ברקע.

שקופית 2 - דרשה ללא דרישה

בשקופית זו נכיר את הסיפור "דרשה ללא דרישה".
הסיפור לקוח מתוך "תְּפִימָא - סיפורים ורוח מחכמי המזרח".

קראו עם הלומדים את הסיפור ושאלו:

מה דעתכם על הסיפור?

מה הקשר בין שם המצגת, הנושא שבו אנחנו עוסקים, לבין הסיפור?

תוכלו לספר להם על החכם יוסף קאפח.

דרשה בלי דרישה

הנער בר המצווה עמד לשאת דרשה בפני הקהל בבית הכנסת. הוא התגנש מאוד. אנשים רבים מתגשים כשהם צריכים לדבר לפני קהל, אבל לנער הזה הייתה סיבה נוספת להתגנש: הוא התקשה לבטא את האות ר"ש והחליף אותה באות למ"ד. הוא פחד שמשמעו ישתבש בדרשה.

הנער פתח את פיו והחל לומר את הדרשה, שכתב עבור הרב יוסף קאפח ושאלתו גם התכונן לקראתה.

איזו הפתעה! הדרשה הייתה עמוקה ויפה, והנער דיבר באופן רהוט ושוטף. הוא לא טעה אפילו פעם אחת. עם סיום הדרשה מחאו לו כפיים בני המשפחה וכל המשתתפים.

הנער בר המצווה עמד לשאת דרשה בפני הקהל בבית הכנסת. הוא התגנש מאוד. אנשים רבים מתגשים כשהם צריכים לדבר לפני קהל, אבל לנער הזה הייתה סיבה נוספת להתגנש: הוא התקשה לבטא את האות ר"ש והחליף אותה באות למ"ד. הוא פחד שמשמעו ישתבש בדרשה.

הנער פתח את פיו והחל לומר את הדרשה, שכתב עבור הרב יוסף קאפח ושאלתו גם התכונן לקראתה.

איזו הפתעה! הדרשה הייתה עמוקה ויפה, והנער דיבר באופן רהוט ושוטף. הוא לא טעה אפילו פעם אחת. עם סיום הדרשה מחאו לו כפיים בני המשפחה וכל המשתתפים.

הבא < > הקודם

שקופית 3 - דרשה ללא דרישה

בשקופית זאת ניחשף לסוף הסיפור, ובו מוצגת תגובת אביו של הנער נושא הדרשה כלפי החכם קאפח.

שאלו את הלומדים: לפי דעתכם, איך הרגיש הנער? הלומדים יגררו את הרגשות המתאימים לדעתם ויוכלו להוסיף רגשות שאינם מופיעים בשקופית.

בלחיצה על "שאלה לדיון" תיפתח חלונית ובה הצעה נוספת לדיון בכיתה.

דרשה בלי דרישה

שאלה לדיון

בסיום הדרשה ניגש אביו של הנער אל הרב קאפח כדי להודות לו, ושאל אותו כיצד הצליח לסייע לבנו לשאת דרשה שלמה בלי אף שגיאה.

השיב לו הרב קאפח: "אם תבדוק את הדרשה, תגלה שכתבתי לך דרשה שלמה בלי האות ר"ש".

כיצד לדעתכם הרגיש הנער בעקבות הצלחתו לשאת את הדרשה? גררו את הרגשות המתאימים לתיבה הריקה.

לחץ

שמחה סיפוק באווה ביטחון עצמי התלהבות לחץ

הפתעה בלבול הכרת תודה הקלה אחר

הבא < > הקודם

שקופית 4 - הצלחה ללא רי"ש

שחקו במשחק אסוציאציות למילה "הצלחה", בלי שתשתמשו באות רי"ש.

בלחיצה על "שאלה לדיון" תיפתח חלונית ובה הצעה נוספת לדיון בכיתה.

הצלחה ללא רי"ש

שאלה לדיון

אמרו במהירות כמה שיותר מילים שקשורות למילה הצלחה ללא שימוש באות רי"ש.

הצלחה

הבא < > הקודם

שקופית 5 - מה המשותף?

מה המשותף לכל הדוגמאות שלפניכם?

הבחנה בין שני דברים
הבחנה בין שני דברים
הבחנה בין שני דברים
הבחנה בין שני דברים
הבחנה בין שני דברים

לחצו על מה שמבטא את המשותף.

דוגמאות למשחקים אחרים.

התאמות של מטלה או סביבה ליכולת של המבצע

יצירת חוויה של הצלחה.

המצאות של המאה ה-21.

בשקופית זו תמונות ובהן דוגמאות לנגישות ולהתחשבות בזולת.

הלומדים יסמנו את התשובות המצביעות על המשותף בכל הדוגמאות.

בלחיצה על "שאלות לדיון" תיפתח חלונית ובה הצעות נוספות לדיון בכיתה.

תשובות אפשריות יכללו את המילים: התאמה, יכולת גישה, נוחות בגישה, שימוש בשירותים, זמינות ל... הבנת הזולת.

שקופית 6 - איך עוזרים?

התחלקו לקבוצות.

- חשבו על משהו שיש לו קושי שמגביל אותו בתחום מסוים (לימודי חברתי, גופני), והציעו דרכים לעזור לו בהשראת הפתרון של הרב קאפה (הקפידו לא לציין שמות).
- מציג כל קבוצה מוזמנים להציג מקרה נבחר, ואת ההתאמות שלדעת חברי הקבוצה יוכלו לעזור.
- תנו משוב להצעות של חבריכם.
- כדי להחליט אם ההצעות של חבריכם לכיתה מתאימות, היעזרו בשאלת האלה:

האם הדרך או ההתאמה מעשית וניתנת לביצוע?

האם האדם שיש לו קושי באמת צריך את העזרה שהצעתם?

האם לדעתכם מקבל העזרה היה שמח לקבלה?

האם הדרך שהצעתם מכבדת את מקבל העזרה?

הלומדים יתחלקו לקבוצות ויפעלו לפי ההנחיות שבשקופית.

עליהם לחשוב על משהו שיש לו קושי שמגביל אותו בתחום מסוים (לימודי, חברתי, גופני) ולהציע דרכים והתאמות (בהשראת הפתרון של החכם קאפה) שיעזרו לאותו אדם להתמודד עם הקושי (שימו לב שהלומדים לא יצינו שמות ופרטים מזהים).

כנסו יחד את כל תלמידי הכיתה.

נציגי הקבוצות יציגו את המקרה שבו דנו ואת ההתאמות שלדעתם יוכלו לעזור.

הלומדים יתנו משוב להצעות של חבריהם.

כדי להחליט אם ההצעות שלהם מתאימות - לחצו על כפתור המחווון.

בלחיצה תיפתח חלונית ובה שאלות שיסייעו בבחינת ההצעות.

שקופית 7 - סיכום

סיכום

האם למדתם מהפעילות משהו חדש במגוון להתמודדות עם קשיים - שלכם או של אחרים?

התחלקו

בקשו מהלומדים לספר מה למדו מהפעילות על התמודדות עם קשיים - שלהם או של אחרים.